

**RLA08
ISLÁM**

Ústav religionistiky MUFF Brno
jarní semestr 2012

Čt 10:50 - 14:05 C14
(není-li uvedeno jinak)

Attila Kovács

CÍLE KURZU

Hlavním cílem kurzu je zavést studenty do islámu. Kurz je všeobecným úvodem ke kultuře, náboženství, dějinám, základním směrům a frakcím jakožto i k eschatologii, kosmologii, dále k základním aspektům a faktografiím v islámské mystice, filozofii a dogmatice atd. Po absolvování kurzu studenti by měli být schopni se orientovat ve výše uvedených aspektech islámu.

PODMÍNKY ÚSPĚŠNÉHO ABSOLVOVÁNÍ A ZPŮSOB HODNOCENÍ

Písemný test:

Rozsah testů je určen s následnou literaturou:

KROPÁČEK, Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Praha, Vyšehrad, 1993. (a pozdější vydání)
Judaismus, křesťanství, islám, H. Pavlincová & B. Horyna (eds.), Olomouc, Nakladatelství,
Olomouc, 2003. (islámská část)

test celkem: **50%**

Ústní zkouška:

V rozsahu celého kurzu (širší než test), na základě tematických okruhů (v studijních materiálech IS)

ústní zkouška celkem: **50%**

Celkové hodnocení:

A (100-93 %) B (92-85 %) C (84-78 %) D (77-69 %) E (68-60 %) F (59 % a méně)

HARMONOGRAM KURZU

0. Úvod (1. 3. 2012)

harmonogram a rozsah kurzu, přehled základní literatury, úvod do problematiky.

Džáhilija: Náboženské a společenské poměry, Mekka a Arabský poloostrov v předvečer islámu.

1. Muhammad v Mekce (1. 3. 2012)

Muhammadovi životopisy (*síra* a *magházi*) a kritika zdrojů.

Muhammad jako člověk (jeho osoba, rodina, klan, kmen), posel (*rasúl*) a prorok (*nabí*), přijetí a osudy islámu v Mekce, první muslimové, *hidžra*.

2. Muhammad v Medíně (1. 3. 2012)

Muhammad jako sociální reformátor, voják, politik, náboženský reformátor a vůdce.

Profilování islámu (*millat Ibráhím*), prorok a *umma* (*ansár* a *muhádžirún*, tzv. medínská ústava), razie, boje, dobytí Mekky, Muhammadova smrt.

3. Islámská schizma a diferenciacie islámu (15. 3. 2012)

ridda a *fitna*, „ortodoxie“ (*ahl as-sunna wa džamá^c*), *cháridža* a ší^ca (ší^cat ^cAlí) – prvotní vývoj. Ší^ca (ší^cat ^cAlí): *zajdíja*, *ismá^cílíja* (*qarmatí*, *nizájja* / „*asasíni*“), *ithná^cašaríja*, „*extrémisté*“ / *ghulát* (*nusajríja* / *alawíja*, *drúzovia*, *jazídíja*), *cháridža*, reformné skupiny (*ahmadíja*, *bábíja*, *baháí*).

4. Korán (22. 3. 2012) – pozor, koná se to na J22!

al-Qur’án al-karím: definice, vznik (a způsob zvěstování), struktura, forma, dynamika (problematika tzv. satanských veršů a pod.), funkce a význam, problémy a proces kodifikace; výklad a způsob čtení, *tafsír*. Minulost a současnost Koránu, realie.

5. Formování a zdroje islámského práva (22. 3. 2012) – pozor, koná se to na J22!

Sunna a *hadíth*: struktura, funkce, proces tradování, sbírky, otázka důvěryhodnosti. Základní principy a struktury islámské tradicie.

Šari^ca: A. Dogma (*‘aqída*) a základní principy islámu (*usúl ad-dín*)

„kořeny“ (*usúl*) a „větve“ (*furú^c*) víry,

1. jednota (*tawhíd*): víra + „činy“,
2. proroctví (*nubuwwa*): islámské dějiny spásy, *millat Ibráhím*,
3. angeologie (*al-malá’ika*),
4. predestinace (*al-qadar*) a boží spravedlivost (*‘adl*),
5. den posledního soudu (*jawm ad-dín*) a vzkříšení (*ma‘ád*),
6. imámát (*imáma*) – šestý, ší^citský princip.

B. Etika (*ádáb*)

C. Normy lidského chování:

‘ibádát (vztah člověk-Bůh), *mu‘ámalát* (vztah člověk-člověk, rodinné, dědičné právo), *‘uqúbat* (zákazy a příkazy, trestní právo).

6. Pět pilířů víry (*arkán ad-dín*) (12. 4. 2012)

1. vyznání víry (*šaháda*),
2. modlitba (*salát*),
3. půst (*saum* / *sijám*) v měsíci *ramadán*
4. almužna (*zakát* a *sadaqa*),
5. pout’ (*hadždž*), velká a malá pout’ do Mekky

7. Fiqh a islámský právní systém (12. 4. 2012)

Fiqh: klasifikace lidských skutků (*fard* / *wádžib*, *mandúb*, *mubáh*, *makrúh*, *harám* – op.

halál), základy *fiqhu*: Bohem inspirovaná (Korán + *sunna*) a „spekulativní“ tradice. Právní

postupy (*qijás* – analogie, *idžmá^c* – konsenzus, *ra'j* – osobní názor, *idžtihád* – vlastní rozhodnutí), *muqallid* a *mudžtahid*, právní školy (*hanafí*, *málíkí*, *šáfí^ci*, *hambalí*, *dža^cfari / zajdí*). Koncepte *džihádu* a *da^cwy*.

Ulamá^c a *fuqahá^c*, vývoj a proměny islámských struktur učenosti. Koránské školy, *madrasy* a univerzity, knihovny. Ší^citské a sunnitské instituce. *Fatwá* a *muftí*.

8. Islámská eschatologie a kosmologie (26. 4. 2012)

Svět a jeho obyvatelé, nebo, země, peklo, ďábli a *džinnové*, lidé, angeologie. stvoření světa a „islámské dějiny“, proroci, poslední soud a konec světa.

9. Islámská filozofie (*falsafa*), mystika (*tasawwuf*) a lidový islám (26. 4. 2012)

Základní filozofické směry a tendence v „klasickém“ islámu.

Cesty askeze (*zuhd*) a poezie, súfijské techniky a reálie, *tariqy*, al-Halládž, Ibn al-^cArabí, Džalál ad-Dín Rúmí; kult „svatých mužů“, amulety, magie a pod.

10. Islámský reformizmus a radikalismus ve 20. stol. (10. 5. 2012)

„Temná staletí“ a reformní směry v islámu. Wahnábovské hnutí a Muhammad ibn ^cAbd al-Wahnáb. *Sanúsija* a Muhammad ibn ^cAlí as-Sanúsí. *Mahdíja* a Muhammad Ahmad al-Mahdí.

Nahda: Džamál ad-Dín al-Afghání, Muhammad ^cAbduh, Muhammad Rašíd Ridá a *salafija*. Ší^citská politická teorie a tradice, postavení *fuqahá^c* a státní moc.

Islámský radikalismus a fundamentalismus, islamismus a pod. politický islám a islamizace společnosti (shora nebo zdola?), *da^cwa wa džihád*.

Asociace muslimských bratrů (*Džamá^cat al-ichwán al-muslimín*)

Egypt: (Hasan al-Banná, Sajjid Qutb, současnost). Skupiny „přímé akce“: *at-Takfír wa 'l-hidžra*, *Džamá^cat islámíjja*, *al-Džihád*. Islámské hnutí v Sýrii, Jordánsku a Palestině.

Ší^citský islámský radikalismus.

Irán: „Islámská revoluce“, *ájatolláh* Rúholláh Chomejní a *velájet-e faqíh*, export revoluce, současní iránské „reformy“ a trendy. Libanon: hnutí *Amal* a *Hizballáh*. Ší^ca v Iráku.

11. Vztah islámu a Západu. Islám v Evropě a ČR (10. 5. 2012)

Pan-islamismus a snahy o vytvoření „globální islámské *ummy*“. Militantní a radikální islámské hnutí a světová politika (Afganistan, Somálsko, Súdán, Bosna, Čečensko, atd.). Usáma ibn Ládín a hnutí *al-Qá^cida* (^cUmar ^cAbd ar-Rachmán, Ajman az-Zawáhirí, Abú Mus^cab az-Zarqáwí). USA, Izrael, Palestina, „novodobí křižáci“ „mezinárodní boj s terorizmem / islámsky terorizmus“, „bezpečnostní politika“ a „říše zla“. Orientalismus a „střet civilizací“.

Islám a muslimové ve Velké Británii, Francii, Německu a jinde, Euro-islám a *Táriq* Ramadán. Islám v ČR a ve střední Evropě.

12. Závěry a instrukce pro test (10. 5. 2012)

FILMY

Islam: The Empire of Faith (Gardner, PBS, 2000)

Inside Mecca (Mitchell, National Geographic, 2003)

VYBRANÁ BIBLIOGRAFIE

Primární / pramene

- HAERI, Šajch Fadhlalla, *Základy islámu*, Praha, Votiba, 1996 = *Islám*, Bratislava, Ikar, 2000.
- IBN ISHÁK, *Život Muhammada Posla Božieho*, (slov. trans. Ján Pauliny), Bratislava, 1967, 2003.
- AL-KISÁ'Í, Abú 'l-Hasan, *Kniha o počiatku a konci. Islamské mýty a legendy*, (slov. trans. Ján Pauliny), Bratislava, Tatran, 1980.
- Korán*, (czech trans. Ivan Hrbek), Praha, Odeon, 1972. (a mnohé pozdější vydání)
- AN-NAWAWÍ, Imán Jahjá, *Záhrady Spravedlivých. Sbíрка výroků proroka Muhammada*, Praha, AMB, 2008.

Sekundární / literatura

- BAHBOUH, Charif, FLEISSIG, Jiří, *Malá encyklopedie islámu*, Praha, 1993.
- BARŠA, Pavel, *Západ a islamizmus. Střet civilizací, nebo dialog kultur?*, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001.
- BERÁNEK, Ondřej & TŮPEK, Pavel, *Dvojitá tvář islámské charity*, Brno, CDK, 2008.
- BRETT, Michael, FORMAN, Werner, *Mauri: Islam na Západe*, Bratislava, Tatran, 1989.
- CAHEN, Claude, *L'Islam. Des origines au début de l'Empire Ottoman*, Paris, Bordas, 1970.
- CORNE, Patricia, COOK, Michael, *Hagarism: The Making of the Islamic World*, Cambridge, Cambridge U.P., 1977.
- COOK, Michael, *Muhammad*, Praha, Odeon - Argo, 1994.
- DAFTARY, Farhad, *The Ismā'īlīs: Their History and Doctrines*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007.
- DELCAMBROVÁ, Anne-Marie, *Muhammad slovo Alláhovo*, Bratislava, Slovart, 1996.
- DENNY, Frederick M., *Islám a muslimská obec*, Praha, Prostor, 1998.
- DEÁK, Dušan & PIRICKÝ, Gabriel & SLOBODNÍK, Martin(eds.), *Súčasná podoba súfizmu od Balkánu po Čínu*, Bratislava, Univerzita Komenského, 2010.
- DEÁK, Dušan, *Indickí svätci medzi minulosťou a prítomnosťou*, Trnava, FF Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2010.
- The Encyclopedia of Islam*, New Edition, 12 vols. + index, Leiden, E.J. Brill, 1986-2004.
- Encyclopaedia of the Qur'ān*, 6 vols., Leiden - Boston, E.J. Brill, 2001-2006.
- ESPOSITO, John (ed.), *Islam*, Oxford, Oxford University Press, 2002.
- FILIU, Jean-Pierre, *Apokalypsa v islámu*, Praha, Volvox Globator, 2011.
- GOMBÁR, Eduard, *Úvod do dejín islámských zemí*, Praha, Najáda, 1994.
- HALLAQ, Wael B., *A History of Islamic Legal Theories. An Introduction to Sunni usul al fiqh*, Cambridge, Cambridge U. P., 1999.
- HLAVÁČOVÁ, Simona, *Islám ve Spojených státech amerických*, Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2008.
- Judaismus, křesťanství, islám*, H. Pavlincová & B. Horyna (eds.), Olomouc, Nakladatelství Olomouc, 2003.
- KAUFMANN, Hans, *Maurové a Evropa*, Praha, Panorama, 1982.
- KLAPETEK, Martin, *Muslimské organizace v Německu, Rakousku a Švýcarsku*, Brno, CDK, 2011.
- KROPÁČEK, Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Praha, Vyšehrad, 1993. (a mnohé pozdější vydání)
- KROPÁČEK, Luboš, *Súfismus: Dějiny islámské mystiky*, Praha, Vyšehrad, 2008.
- KŘIKAVOVÁ, Adéla, MENDEL, Miloš, MÜLLER, Zdeněk, *Islám: ideál a skutečnost*, Praha, Panorama, 1990, 2003.

- LUNDE, Paul, *Islám*, Bratislava, Knižný klub, 2004.
- MENDEL, Miloš, *Islámská výzva. Z dějin a současnosti politického islámu*, Brno, Atlantis, 1994.
- MENDEL, Miloš, *Džihád. Islámské koncepce šíření víry*, Brno, Atlantis, 1997.
- MENDEL, Miloš, *Náboženství v boji o Palestinu. Judaismus, islám a křesťanství jako ideologie etnického konfliktu*, Brno, Atlantis, 2000.
- MENDEL, Miloš, *Hidžra. Náboženská emigrace v dějinách islámských zemí*, Praha, Orientální ústav AV ČR, 2006.
- MENDEL, Miloš, *S puškou a Koránem: Pojmy a argumenty soudobého islámského fundamentalismu*, Praha, Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2008.
- MENDEL, Miloš & KOUŘILOVÁ, Iveta (eds.), *Cesta k prameni. Fatvy islámských učenců k otázkám všedního dne*, Praha, Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2003.
- MÜLLER, Zdeněk, *Islam, historie a současnost*, Praha, Svoboda, 1997.
- MUZIKÁŘ, Josef a kol., *Zápas o novodobý stát v islámském světě*, Praha, Academia, 1989.
- NASR, Seyyed Hossein & LEAMAN, Oliver (eds.), *History of Islamic Philosophy*, London – New York, Routledge, 1996.
- NOVÁKOVÁ, Nea, *Předislamští Arabové*, Praha, SPN, 1969.
- OBUCHOVÁ, Lubica (ed.), *Variace na Korán. Islám v diaspoře*, Praha, OÚ AV ČR, 1999.
- OSTŘANSKÝ, Bronislav, *Dokonalý člověk a jeho svět islámské mystiky*, Praha, Orientální ústav AV ČR, 2004.
- OSTŘANSKÝ, Bronislav, *Hledání skrytého pokladu*, Praha, Orientální ústav AV ČR, 2008.
- OSTŘANSKÝ, Bronislav, *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, Praha, Libri, 2009.
- PETRÁČEK, Karel, *Islám a obraty času*, Praha, Orbis, 1969.
- PETRÁČEK, Karel, HRBEK, Ivan, *Muhammad*, Praha, Orbis, 1967.
- ROBINSON, Francis, *Svět islámu*, Praha, Knižní klub, 1996.
- ROSEN, Lawrence, *The Justice of Islam. Comparative Perspectives on Islamic Law and Society*, Oxford, Oxford U.P., 2000.
- SAID, Edward W., *Orientalismus*, Praha, Paseka, 2006.
- SCHIMMEL, Annemarie, *The Mythical Dimensions of Islam*, Chapel Hill, University of North California Press, 1975.
- SOBHANI, Ayatollah Ja'far, *Doctrines of Shi'ī Islam: A Compendium of Imami Beliefs and Practices*, New York – London, I.B. Tauris - The Institute of Ismaili Studies, 2001.
- TAUER, Felix, *Svět islamu. Jeho dějiny a kultura*, Praha, Odeon, 1984, 2007.
- VESELÝ, Rudolf, *Přehled politických a kulturních dějin islámských zemí od vzniku islámu do konce 18. století*, 2 vols., Praha, Karolinum, 1991.
- VITRAY-MEYEROVITCH, Eva, *Rúmi a súfismus – úvod do islámské mystiky*, Praha, CAD, 1993.
- WAARDENBURG, Jacques, *Islam. Historical, Sociological and Political Perspectives*, Berlin – New York, Walter de Gruyter, 2002.
- WITTENVEEN, Dr. H.J., *Univerzální súfismus*, Praha, CAD Press, 1998.

Některé periodika

<i>Archív Orientální</i> (Praha)	<i>The Middle East Journal</i> (Washington)
<i>Asian and African Studies</i> (Bratislava)	<i>The Muslim World</i> (Hartford)
<i>ISIM Newsletter</i> (Leiden)	<i>Nový Orient</i> (Praha)
<i>Der Islam</i> (Berlin)	<i>Revue des études islamiques</i> (Paris)
<i>The Islamic Quarterly</i> (London)	<i>Studia islamica</i> (Paris)
<i>Journal of Arabic and Islamic Studies</i> (Bergen)	<i>Der Welt des Islams</i> (Hamburg)

WEBOVÉ STRÁNKY

O islámu obecně

Islamweb - Islamic Studies Internet Guide

<http://www.unc.edu/depts/islamweb/>

Islamic Gateway / Umma Net

<http://www.ummah.org.uk/>

Islam World

<http://www.islamworld.net/>

Al-Islam Page

<http://www.al-islam.org/>

Islaam.com

<http://www.islaam.com>

Internet Islamic History Sourcebook

<http://www.fordham.edu/halsall/islam/islamsbook.html>

Texts of Islam

<http://www.sacred-texts.com/isl/>

Korán

v rôznych prekladoch

<http://www.quran.org.uk/>

<http://islam.org/Mosque/Quran.htm>

on-line recitácia

<http://www.madresa.net/fx/quran.html>

<http://www.almanar.org/qs/allqs.html>

Hadith

<http://www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/>

On-line islámské knižnice

<http://www.al-islam.org/organizations/dilp/>

<http://www.masmn.org/Books/>

Směry a skupiny

Ismaili Web

<http://www.hal-pc.org/~amana/ismaili.html>

A Shi'ite Encyclopedia

<http://www.al-islam.org/encyclopedia/newindex.html>

Akademická instituce

Centre for Middle Eastern and Islamic Studies
- University of Bergen

<http://www.hf-fak.uib.no/smi/smi.html>

DAVO - Deutsche Arbeitsgemeinschaft
Vorderer Orient

<http://www.geo.Uni-Mainz.DE/davo/>

MERIP - Middle East Research and
Information Project

<http://www.merip.org/>

MESA - Middle East Studies Assotiation of
North America

<http://w3fp.arizona.edu/mesassoc/>

SOAS - School of Oriental and African
Studies – London

<http://www.soas.ac.uk/>